

תקציב לאומי לשנת הכספים 1959/60¹

1. תקציב לאומי — מהו ?

התקציב הלאומי הוא תחזית ההתפתחויות העיקריות הצפויות במשק הלאומי בשנת התקציב הבאה, ובמיוחד הוא מהווה ניתוח של ההשפעה הצפויה של תקציבי המדינה על התפתחויות אלה. עיקר תפקידו של תקציב הממשלה בימינו הוא לכוון את הפעילות במשק הלאומי ברמה נאותה בכדי למנוע גיאות יתר בשנה אחת ושפל בשנה אחרת. התקציב הלאומי הוא תולדת ההכרה שתקציב הממשלה חורג מגדר היות מכשיר למימון פעולות ושירותים ממשלתיים בלבד; פעולות הממשלה, המתבטאות בתקציביה, משפיעות במידה רבה על רמת התעסוקה במשק, ההכנסה הלאומית, הצריכה הפרטית, ההשקעות וכיוצא בהן. משום כך הגיעו מדינות רבות למסקנה כי את עיבוד התקציב הממשלתי יש לראות לאור מצב המשק הלאומי בכללו ולבחון אותו על פי מטרות המדיניות הכלכלית לשנת התקציב המוצע. עיבוד התקציב הלאומי הונהג לאחר מלחמת העולם השנייה במרבית ארצות אירופה המערבית והצפונית, כגון: בריטניה, הולנד, צרפת, ארצות סקנדינביות ועוד.

במשק הישראלי נודע לתקציב הלאומי משנה ערך, כי מלבד התקציב הרגיל — המקובל ברוב המדינות והעוסק בפעולות כגון: ביטחון, שירותים ואדמיניסטרציה — קיים בישראל גם תקציב פיתוח המשפיע באופן ישיר על היקף ההשקעות ועל הרכבם וגם תקציב מטבע חוץ המשפיע באופן ישיר על רמת היבוא, על היקף אספקת חומרים גולמיים לייצור, ועל יבוא ציוד ומכונות ועוד. ההשפעות הישירות האלה נותנות את אותותיהן גם בהשפעות משניות בתחומים רבים של המשק; תקציבי הממשלה בישראל קובעים, בסיכומו של דבר, במידה רבה, את רמת הייצור והתעסוקה, מצד אחד, ואת חלוקת המקורות בין השקעה, צריכה ציבורית וצריכה פרטית מצד שני. התקציב הלאומי מהווה רקע לתקציבי הממשלה המוצעים בהראותו באיזו מידה יושפע המשק מן המדיניות הכלכלית והפיסקאלית, כפי שהיא מגובשת בתקציבים אלה. התקציב הלאומי מנסה למלא תפקיד זה על-ידי שילוב הגורמים והנתונים העיקריים של ההתפתחות הכלכלית בשנת התקציב הבאה למסגרת אחת מקיפה ועקבית, והוא מקל על בדיקת האחידות של ההנחות עליהן מבוססים החלקים השונים של תקציבי הממשלה, כגון הנחות בדבר היקף העלייה, יבוא ההון או מגמת מחירי היבוא. מבחינה זו הוא מסייע להשגת תיאום-יתר בין חלקי התקציב השונים.

להלן מספר דוגמאות מסוג הנתונים המובאים בתקציב הלאומי :

1. גורמים שהם מחוץ לתחום ההשפעה הישירה של פעולות הממשלה, כגון: נוהגי הצריכה

¹ הוכן על-ידי הלשכה ליעוץ ולמחקר כלכלי במשרד האוצר ומחלקת המחקר של בנק ישראל. פרסום התקציב הלאומי לשנת הכספים 1959/60 — אשר הוגש לכנסת לפני כמחצית השנה, בדצמבר 1958 (טבת תשי"ט) — ניתן בסקר זה בגלל היותו ראשון מסוגו בארץ ובגלל בקשות לפרסמו שנחבלו מהציבור.

של הציבור, היחסים הטכניים של הייצור, מגמת המחירים הבינלאומיים, רמת יבוא ההון, הביקוש למוצרי יצוא וכד'.

2. המטרות של המדיניות הכלכלית בשנת התקציב הבאה, כגון: רמת הייצור והתעסוקה, היקף העלייה, סוגי ההשקעות וכד', ובעיקר קביעת העדיפויות בהן.

3. האמצעים שיובילו להשגת המטרות הללו, ובראש ובראשונה ההשפעות הישירות של התקציבים המוצעים, כגון: מדיניות המסים והשפעתה על רמת ההכנסה הפנוייה, הצריכה הפרטית והמחירים וכד'.

בישראל, יותר מאשר בארצות אחרות, חלים שינויים בלתי צפויים בגורמים חשובים, כגון היקף העלייה וההוצאות לביטחון אשר נודעת להם השפעה על ההתפתחות הכלכלית. שינויים בלתי צפויים אלה חלים תכופות במשך שנת הכספים ומקשים כמובן על עריכת תחזית של ההתפתחויות לעתיד, ולוא גם לתקופה קצרה ביחס, כגון שנה. ברם, הדבר אינו גורע מערכו של התקציב הלאומי אלא רק מגדיל את חשיבותו, כי על פיו אפשר לקבוע ביתר קלות את השינויים שיצטרפו להכנסים בתקציבי הממשלה כאשר יחול שינוי בלתי צפוי. מכל מקום, ציון מערכת הנחות ומסקנות מקל על בידוד אותו שינוי והבחנת השפעתו על ההתפתחות במשק.

גורם נוסף, שנודעת לו חשיבות מיוחדת לגבי המשק הלאומי, הוא שילובו של התקציב הלאומי השנתי במסגרת תוכנית לזמן ארוך יותר – תוכנית הנמצאת עתה בשלב הכנה. למשל, תכנון פעולה לשיפור מאזן התשלומים מצד אחד, והבשלת ההשקעות וקליטת העלייה, מצד שני, שהם תהליכים לטווח ארוך. על-כן חשוב לבחון התפתחות המשק בשנה אחת לאור המטרות לטווח ארוך. התקציב הלאומי הנוכחי, אינו אלא ניסיון ראשון בלבד ובוודאי יש בו מגרעות רבות; חלק מהנתונים עליהם מבוסס התקציב הלאומי עודם חלקיים, ובמקרים אחרים, כשלא הושגה האינפורמציה הדרושה, היה הכרח להסתפק בהנחות סבירות בלבד. על-כן, יש להתייחס לנתונים המובאים להלן כאל אינדיקאטורים למגמות ההתפתחות בלבד, ובשום פנים אין לראותם כאומדן מדויק.

יש לקוות כי ההתמדה בעיבוד תקציב לאומי מדי שנה, תשפר בהדרגה תקציב זה ותביא לתחזית יותר מדויקת ויותר מבוססת של ההתפתחויות הצפויות במשק הלאומי.

2. הערכות ראשונות על התפתחות המשק בשנת 1958

התחזית לשנה הבאה חייבת להתבסס על ניתוח ההתפתחות בשנה השוטפת. הנתונים המצויים כיום לגבי שנת 1958 עודם חלקיים וארעיים; לגבי מרבית הנתונים נערך האומדן על סמך השוואת תשעת החודשים הראשונים של שנת 1958, עם החודשים המקבילים של 1957. אף על פי כן, אפשר לציין על פיהם את המגמות העיקריות.

בשנת 1958 חל גידול רב בייצור ובתעסוקה. גידול מהיר ברמת הפעילות במשק היא תופעה הפועלת זה מספר שנים כמעט ללא הפסק. שיעור הגידול בייצור ובתעסוקה בשנת 1958 לא נפל משיעור הגידול בשלוש השנים הקודמות, ואפשר שאף עלה עליו. הגידול הבולט ביותר היה בייצור החקלאי שעלה ב-15% בערך. אם כי, גם הייצור התעשייתי הורחב בשיעור ניכר. גידול הייצור איפשר גם הרחבת התעסוקה. חלק מגידול הייצור אפשר לזקוף, אומנם, לגידול

התפוקה לעובד, אך חלק אחר הינו תוצאה מגידול מספר המועסקים. גידול מספר המועסקים עלה על גידול מספר מבקשי העבודה מבין העולים החדשים ומבין התושבים המקומיים. גידול הייצור המקומי נתאפשר מצד אחד על-ידי הגדלת כושר הייצור, לרגל הבשלת השקעות משנים קודמות, ומצד שני על-ידי אספקה רבה יותר של חומרי גלם מיובאים. אף שהיקף היבוא הריאלי של חומרי גלם ושל מוצרים אחרים גדל בשיעור ניכר, כדי 10 אחוזים, לא גדלו באותה מידה ההוצאות הכספיות ליבוא, כיוון שמחירי היבוא בשווקים הבינלאומיים ירדו בשיעור ניכר. גידול הייצור ניזון במידה רבה מן ההרחבה הניכרת שחלה באמצעי התשלום באותה תקופה.

לוח 1

המקורות וייעודיהם*, 1957-1958

(מיליוני ל"י)

אחוז העלייה או הירידה (-) מ' 1957 ל' 1958	1958 ***		1957 **		
	הריאליט **** (1) : (3)	מחירים שוטפים	מחירי 1957	מחירים שוטפים	
	(4)	(3)	(2)	(1)	
5	12	3,590	3,440	3,064	המקור תוצר לאומי גולמי
- 5	10	1,055	1,110	1,008	יבוא
2	12	4,645	4,550	4,072	סך כל המקורות
1	15	2,570	2,545	2,213	הייעוד צריכה פרטית
7	14	750	700	618	צריכה ציבורית
-10	—	**** 35	**** 40	—	מלאי ממשלתי
4	0	870	840	840	השקעה גולמית
0	5	420	420	401	יצוא
2	12	4,645	4,550	4,072	סך כל הייעודים

* אומדן ארעי.

** 5% נתוני רוי"ח בנק ישראל 1957.

*** מבוסס על נתוני תשעת החודשים הראשונים של השנה.

**** מספרים מעוגלים.

***** אומדן גידול המלאי הממשלתי מיבוא.

גידול הייצור והיבוא הגדילו את היקף המוצרים והשירותים במשך כ-12 אחוזים. חלק הארי מגידול זה שימש לגידול הצריכה הפרטית (ראה לוח 2); בעוד שבכל אחת משלוש השנים שלפני כן גדלה הצריכה הפרטית כ-3 עד 4 אחוזים לנפש, הרי בשנת 1958 גדלה, כנראה, הצריכה לנפש

ביותר מ-10 אחוזים. גידול זה נובע מהגדלת ההכנסות עקב העלייה ברמת הייצור והתעסוקה ועקב העלייה הגדולה יותר בשכר וברוחים, וכן מהעלייה בהעברות הפרטיות מחו"ל. סכום המסים הישירים שניגבו גדל אומנם, אך גם לאחר מכן נשאר בידי הציבור כוח קנייה כספי גדול בהרבה מזה של השנה הקודמת. כיוון שבשנת 1958 היתה רמת המחירים יציבה למדי — מסיבות שיצוינו להלן — הרי גידול ההכנסה הכספית, שהיה דומה לזה של השנים הקודמות, איפשר גידול גבוה יותר בצריכה ריאליית.

לוח 2

תוספת המקורות וייעודיהם (מחירי 1957), 1956-1958

(מיליוני ל"י)

העלייה או הירידה (-)		
מ' 1957 ל' 1958	מ' 1956 ל' 1957	
		המקור
375	290	תוצר לאומי גולמי
100	* 0	יבוא
475	290	סך כל המקורות
		הייעוד
330	185	צריכה פרטית
85	-105	צריכה ציבורית
40	—	מלאי ממשלתי
0	145	השקעה גולמית
20	65	יצוא
475	290	סך כל הייעודים

* ב' 1956 היו ההוצאות במטבע חוץ לצורכי ביטחון גדולות במיוחד, על כן אין אי השגרה בסך היבוא משקף את צורכי הפעילות הכלכלית של המשק באותה תקופה.

ההיקף הכולל של ההשקעות בשנת 1958 לא השתנה במידה ניכרת בהשוואה לשנת 1957, אך חל שינוי מסוים בהרכב ההשקעות. בעוד שעלו ההשקעות בענפי התעשייה והחקלאות, ירדו ההשקעות בבנייה, באניות ובמטוסים. ההוצאות המוגברות לצורכי ביטחון גרמו לכך שלא חל גידול ברמת ההשקעות של הממשלה. מלאי החומרים שברשות הממשלה גדל ב-40 מיליון ל"י. היצוא הכולל בשנת 1958 גדל רק בשיעור של 5 אחוזים למרות מאמצי הממשלה להגדילו. יצוא היהלומים לא עלה, עקב השפל בשוק היהלומים העולמי והיצוא התעשייתי פחת, הן עקב קשיים שנתעוררו בארצות הקלירינג, והן בגלל כושר ההתחרות המועט של חלק ניכר ממוצרי התעשייה. לעומת זאת גדל היצוא החקלאי ובמיוחד יצוא ההדרים, שמחיריהם בשוקי חוץ היו גבוהים יחסית בעונת 1957/58 וכן גדל היצוא של שירותי ההובלה והתיירות.

שנת 1958 הצטיינה בירידה במחירי היבוא בכלל, ובירידה במחירי היבוא של סחורות לצריכה בפרט. ירידת מחירי היבוא חסכה למשק הישראלי סכום של 30 מיליון דולר בערך, ומנעה גידול ניכר בגירעון המסחרי, כי היצוא גדל אך בסכום מועט אף שהיבוא הריאלי גדל במידה ניכרת. אחת התופעות הבולטות בשנת 1958 היתה היציבות במחירים. הגורמים שפעלו להעלאת המחירים היו הגידול הרב באמצעי התשלום ועליית השכר — בצורת הגדלה בתוספת היוקר, בדירוג מקצועי, בוותק, בתוספת משפחה, בפרמיות ובבנוסים. כנגד זה פעלו גורמים להורדת מחירים: יבולים טובים בהם נתברכה החקלאות, גידול הפריזון הכללי, ירידת מחירי היבוא והגידול ביבוא הריאלי. בסיכומי של דבר, עלתה רמת המחירים ב-2 עד 3 אחוזים, שהיא עליית המחירים השנתית הקטנה ביותר בשנים האחרונות ולפחות מאז 1950.

3. סיכום התחזית לשנת הכספים 1959/60

תחזית ההתפתחות במשק בשנת 1959/60 מבוססת על ארבע הנחות עיקריות:

1. היקף העלייה יגיע ל-40 אלף נפש בערך ושהאוכלוסייה הממוצעת, בהתחשב בריבוי הטבעי, תגדל בשנת 1959/60 ב-4.4 אחוזים נטו לגבי שנת 1958. בקשר לכך יידרשו אמצעים לקליטת העלייה והריבוי הטבעי, אם כי כוח העבודה הנוסף יתרום להגברת הייצור וליצירת מקורות תעסוקה ופרנסה. שיעור הגידול הצפוי בכוח העבודה נאמד גם הוא ב-4.4 אחוזים, כשיעור גידול האוכלוסייה (פירוט החישוב מובא בעמוד 53 להלן).
2. יבוא ההון נטו יגיע לכדי 355 מיליון דולר, בדומה ליבוא ההון בשנת 1958 (פירוט אומדן יבוא הון מובא בעמ' 47 להלן). סכום זה מבוסס על ההנחה שיחודשו המלוות לזמן קצר ובינוני, שמועד פרעונם יחול בשנת 1959/60, ושמתבע החוץ לא יופנה להגדלת הרזרבות. יצוא המוצרים והשירותים יגיע ל-265 מיליון דולר בערך בשנת 1959/60, לעומת כ-235 מיליון דולר בשנת 1958, בעיקר על-ידי הגדלת היצוא התעשייתי. סך כל ההכנסות במטבע חוץ, הן מיבוא הון והן מיצוא יגיע, אפוא, לסכום של כ-620 מיליון דולר, לעומת 680 מיליון דולר בערך ב-1958.¹
3. מחירי היבוא יהיו יציבים בממוצע ואפשר שיעלו במקצת, לאחר שנפסקה מגמת הירידה במחירי היבוא, שהיתה קשורה ברפיון בשוקי העולם. באופן זה אפשר יהיה להגדיל את היבוא הכולל ב-5 אחוזים בקירוב ובכלל זה להגדיל גם את כמות חומרי הגלם הנחוצים להרחבת הייצור.
4. נוהגי הצריכה והחיסכון של הציבור לא ישתנו אלא קימעא. כמו בשנים 1957 ו-1958 כן גם בשנה הבאה יוצאו לצריכה פרטית כ-90 אחוז מההכנסה הפנויה (לאחר ניכוי המסים הישירים). יש לציין שחלק רב מעשרת האחוזים הנתורים אינו פנוי להשקעה בענפי הייצור, אלא מוצא לבנייה. כן כלולים בעשרת האחוזים החסכוניות של חברות.

בצד הגורמים הללו, המושפעים מתקציב הממשלה רק באופן עקיף וחלקי, תהיה מדיניות הממשלה מושתתת על הקווים הבאים:

1. הרחבה ניכרת של הייצור והתעסוקה. הממשלה תדאג להגברת הייצור, הן על-ידי אספקת

¹ הגדלים המובאים כאן תואמים את ההגדרות הבינלאומיות של מאזן התשלומים ועל כן אינם ניתנים להשוואה עם נתוני תקציב מטבע חוץ. דבר זה אמור בעיקר לגבי יצוא ויבוא שירותים המופיעים בתקציב מטבע חוץ בחישוב נטו, כגון ביטוח, בעוד שבמאזן התשלומים הם מופיעים בחישוב ברוטו.

חומרי גלם מיבוא והן על-ידי אמצעים אחרים. הגברת הייצור תספק תעסוקה לכוח העבודה שיתווסף מהעלייה ומהאוכלוסייה המקומית.

2. הגדלת ההוצאות לשירותים ציבוריים, במקביל לגידול האוכלוסייה. היקף שירותי החינוך והבריאות ושירותים אחרים יגדל בעקבות חוקים שנתקבלו על-ידי הכנסת, ובגלל גידול האוכלוסייה. סך הגידול בצריכה הציבורית הריאלית נאמד בשיעור של 4 עד 5 אחוזים.

3. הגידול בביקוש המקומי יואט ועליית הוצאות הייצור תצומצם בדרכים הבאות :

(א) סכום המסים הישירים שייגבו יגדל ב-15 אחוזים בערך ללא הגדלת שיעורי המסים.

סכום המסים שייגבו יעלה רק במקצת על עליית ההכנסה הפנוייה, למרות ייעול ניכר של הגבייה, כי חלק מגידול ההכנסות בצורת הטבת תנאים סוציאליים ותוספת יוקר, יהיה פטור ממס הכנסה, וחלק אחר, כגון פרמיות ושעות נוספות, יהיה חייב במס חלקי בלבד. (ב) לא יחולו שינויים ניכרים בשיעורי המסים העקיפים, פרט למקרים יוצאים מן הכלל, כגון ספיגת רווחי יתר והכנסות מיבוא ל"שוק המקביל".

(ג) לא יחול גידול ניכר בחלקן של הכנסות העצמאים בכלל ההכנסות במשק, וכן לא תהיה העלאה כללית בשכר היסוד.

(ד) תינתנה פרמיות במסגרת שיטת הפרמיות הקיימת לשם הוזלת הוצאות הייצור בתעשיות היצוא.

(ה) יופצו איגרות חוב של הממשלה ושל מוסדות ציבוריים בסכום של כמה עשרות מיליוני ל"י. איגרות אלה יופצו לקופות תגמולים ומוסדות פינאנסיים, למקבלי פיצויים אישיים ולציבור בכלל.

4. היקף פעולות הפיתוח של הממשלה יהיה דומה לזה של השנה הנוכחית (1958/59), וסכום החובות שיש לפרוע — בכלל זה חובות של מלווה העצמאות והפיתוח — יגדל במידה ניכרת וגידול זה יצמצם את היקף האמצעים לפיתוח. מאידך, יופנה לפיתוח סכום ניכר של 45 מיליון ל"י מהכנסות התקציב הרגיל, וכן תוסיף הממשלה להגדיל את מלאי מוצרי המזון והמספוא מן היבוא. במידה שבמשך השנה יוגדל היקף יבוא ההון או שיגויסו יותר אמצעים מקומיים, יש לצפות להגדלת היקף הפיתוח הממשלתי.

5. יוקצבו סכומים ניכרים להחזרת חובות למערכת המוסדות הבנקאיים ולספקים. כן כלולה בתקציב רזרבה מסוימת.

6. האשראי הבנקאי לציבור לא יוגדל, אלא בשיעור שלא יעלה על שיעור הרחבת הייצור הריאלי, ויופנה בראש ובראשונה לצורכי עידוד היצוא.

תוצאות ומסקנות

בעקבות הקווים של מדיניות הממשלה, שצוינו לעיל, ניתן לצפות שההתפתחויות העיקריות כמשק הלאומי בשנת הכספים 1959/60 תהיינה כלהלן :

1. הייצור יוסיף לגדול בשיעור ניכר. אפשר לצפות לגידול הייצור בשיעור שנתי של 9 אחוזים, שהם כ-11 אחוזים בממוצע בתקופה שבין תחילת 1959 לסוף שנת הכספים 1959/60 (ראה לוח 3). שיעור גידול זה עלול להיות קטן במקצת משיעור הגידול של 10 עד 11 אחוזים לשנה בשנים 1957 ו-1958. אומדן זה מתיישב עם אומדן גידול הייצור החקלאי בתוכנית החקלאות לשנת

תשי"ט (בהנחה שהייצור לא ייפגע במידה רבה על-ידי בצורת) וכן עם הרמה הצפויה של הבנייה הממשלתית והפרטית¹.

2. רמת האבטלה לא תגדל. למרות התוספת של כ־30 אלף מפרנסים בכוח העבודה לא יחול גידול ברמה הכללית של האבטלה (ראה פירוט בעמוד 54), אך התפוקה לעובד תוסיף לגדול.

3. היבוא יגדל בשיעור נמוך משיעור הגידול בייצור. יחול צמצום יחסי בהשקעות בעלות מרכיב יבוא גבוה ויעלה חלקן של ההשקעות בעלות מרכיב יבוא נמוך יחסית. למשל: רוב היבוא הדרוש להשקעה ב־1959/60 בקווי נפט ובקידוחי נפט הובא כבר ב־1958/59. כמו־כן תחול ירידה בסך ההשקעה בכמה ענפים בהם מרכיב היבוא הוא גבוה, כמו בחשמל. שיעור הגידול במלאי הממשלתי ב־1959/60 יהיה נמוך מזה שבשנה הנוכחית. נוסף על אלה, תימשך הירידה ההדרגתית במרכיב היבוא בצריכה הפרטית, עקב תהליך ההעמקה של הייצור המקומי.

כתוצאה מאלה ניתן לצפות שלא ייווצר פער ניכר בין היבוא האפשרי, מבחינת מטבע החוץ שיעמוד לרשות המשק מיבוא הון ומיצוא, לבין היבוא הדרוש לצורך הרחבת הייצור והתעסוקה (ראה פירוט בעמוד 57).

לוח 3

המקורות וייעודיהם, 1958 ו־1959/60

(מיליוני ל"י)

אחוז העלייה או הירידה (-)		תחזית 1959/60		1958	
במחירים *	הריאלית *	מחירים שוטפים	מחירי 1958	מחירים שוטפים	
המקור					
(2) 3	(9) 11	4,095	3,985	3,590	תוצר לאומי גולמי
(1) 1	(4) 5	1,115	1,105	1,055	יבוא
		5,210	5,090	4,645	סך כל המקורות
הייעוד					
(1) 2	(9) 11	2,910	2,865	2,570	צריכה פרטית
(5) 6	(7) 9	870	820	750	צריכה ציבורית
		25	25	35	מלאי ממשלתי
(3) 4	(0) -1	895	865	870	השקעה גולמית
(0) 0	(11) 14	480	480	420	יצוא
		5,180	5,055	4,645	סך כל הייעודים
		30	35		טעויות והשמטות **

* שיעורי הגידול מתייחסים לתקופה של שנה ורבע. המספרים המתאימים לבסיס שנתי מובאים בסוגריים.
 ** הפרשים הנובעים מרדף החישוב של אומדן שונה לנבי המקורות ולנבי הייעודים, אך בגלל תחום הטעות האפשרי ניתן להתעלם מהם.

¹ השפעה אפשרית של הבצורת על התפוקה, התעסוקה והיבוא לא הובאה בחשבון בתקציבי הממשלה ובפרקים האחרים של התקציב הלאומי.

4. הצריכה הפרטית תוסיף לעלות בשיעור ניכר אם כי בשיעור נמוך מאשר בשנת 1958. ניתן לצפות לגידול הצריכה הפרטית בשיעור של 5 אחוזים לנפש בחישוב שנתי (ראה פירוט בעמוד 56). יש לחשוש שגידול הצריכה הפרטית יוסיף לבלוע את מרבית המוצרים והשירותים שיתווספו לרשות המשק.

5. רמת ההשקעות תהיה דומה לזו של שנת 1958. תחזית רמת ההשקעות הכללית במשק מבוססת על ההנחה שלא יחול שינוי ניכר ביחס שבין השקעות לא-ממשלתיות להשקעות הממשלה, מאחר שבהשקעות קיים יחס מסוים בין תקציב הפיתוח לבין המימון הבלתי ממשלתי. קיימת אפשרות שהשקעות החברות יגדלו עקב הירידה בנטל מסי החברות וכן עקב פירעון חובות שהממשלה תפרע לחברות. לעומת זאת יחול, כנראה, גידול במלאי שברשות הממשלה אם כי בשיעור נמוך יותר מזה של שנת 1958.

6. רמת הוצאות הייצור תעלה ב-2 עד 3 אחוזים וכן תהיה עלייה מצומצמת במחירים לצרכן. העלייה בהוצאות הייצור צפויה בגלל עליית השכר הנומינאלי כתוצאה מההעלאות הרגילות בתוספת הדרגה, הוותק והמשפחה, משיפור התנאים הסוציאליים ומאפשרות הגדלה של תוספת היוקר (ראה פירוט בעמוד 54). כן הונח שהרווחים מהכנסות המפרנסים שאינם שכירים יגדלו בשיעור המקביל לגידול הכנסות השכירים. חלק מהעלאת השכר והרווחים יאונן על-ידי גידול הפריזן, אך חלק אחר עשוי להתבטא בעלייה, מצומצמת אומנם, בהוצאות הייצור.

אם לא תהיה אינפלציה של ביקוש בהיקף רב, כתוצאה מגירעון תקציבי והרחבה יתירה של האשראי לציבור, יש להניח שבעקבות הגידול הניכר הצפוי בייצור וביבוא (ללא עלייה צפויה במחירי היבוא) לא תהיה עלייה ניכרת במחירים המקומיים.

7. ההתפתחות ב-1959/60 מנקודת ראות של צורכי טוח ארוך. צורכי המשק לטוח ארוך מ-5 עד 10 שנים הם בעיקר כלהלן:

(א) המשך הגידול המהיר בתפוקה ובפריזן כדי לאפשר קליטת העלייה והתוספת לטוח העבודה מן הריבוי הטבעי.

(ב) הפחתת הגירעון במאזן המסחרי, בזמן שמצד אחד נראה, שיבוא ההון ילך ויקטן ומצד שני יגדל הצורך ביבוא חומרי גלם ונכסי ההשקעה כדי לאפשר גידול בתפוקה.

צרכים אלה מחייבים גידול מהיר ביצוא בשיעור של 25 עד 30 אחוזים בשנה בשנים הבאות. כן מחייבת הגדלת הייצור וקליטת העובדים הנוספים ב-5 עד 10 השנים הבאות השקעות שנתיות שתהיינה גבוהות ב-25 אחוזים בערך מעל רמת ההשקעות של השנים האחרונות.

הגדלת היצוא והרחבת היקף ההשקעות, מחייבות הפניית עיקר תוספת התפוקה והיבוא למטרות אלה ולא להגדלת הצריכה, כפי שעלול לקרות בשנה הבאה. בעתיד יהיה צורך בשינוי דראסטי בנוהגי החיסכון של הציבור כדי להגדיל את סכום החיסכון לכל נפש פי שלושה או ארבעה.

כדי שההתפתחות הצפויה תותאם במידה מספקת לצורכי המשק לטוח ארוך יותר, דרוש איפוא, שינוי בולט בכיוון להוזלת הייצור, הגדלה מהירה של היצוא ולהגברת החיסכון.

4. פירוט התחזיות לשנת הכספים 1959/60

(א) יבוא ההון, היצוא והיבוא

1. יבוא ההון

לפי הערכה יגיע יבוא ההון נטו ל-350 עד 355 מיליון דולר, בדומה לאומדן יבוא ההון ב-1958. האומדן מבוסס על ההנחה שלא יחול שינוי במצבת החובות לזמן קצר ובינוני, כלומר, שתחודשנה ההלוואות העומדות לפירעון במשך שנת התקציב הבאה, ושתחול ירידה נטו של 7 מיליון דולר ביתרת החובות לזמן ארוך, פרט למלווה העצמאות והפיתוח. פירוט יבוא ההון, לפי סעיפי מאזן התשלומים, ניתן בלוח 4.

לוח 4

יבוא ההון, 1957, 1958, ו-1959/60*

(מיליוני דולרים)

יבוא ההון	1957	1958**	תחזית 1959/60
העברות של פרטים (כולל מתנות)	35.4	35	34
פיצויים אישיים	45.0	65	65
שילומים	76.0	70	58
מענק, סיוע טכני			
ועודפי תוצרת חקלאית	50.2	58	58
מגביות והכנסות של מוסדות אחרים	61.3	62	55
סך כל העברות חד-צדדיות	267.9	290	270
מלווה העצמאות והפיתוח	44.7	43	50
השקעות מחוץ לארץ	17.6	13	30
הלוואות (נטו)	-8.8	15	3
יתרות בקשר להסכמים מסחריים	3.6	9	—
יתרות מטבע חוץ	0.6	***-25	—
סך כל תנועות ההון נטו	57.7	55	83
סך כל יבוא ההון	325.6	345	353

* הנתונים בלוח זה תואמים את ההגדרות הבינלאומיות של מאזן התשלומים ועל-כן אינם ניתנים להשוואה

עם נתוני תקציב מטבע חוץ. ראה הערה בעמוד 43.

** אומדן ארעי, מבוסס בדרכו על נתוני 10 חודשים.

*** נידול ביתרות מטבע חוץ. נידול זה מקטין את סכום מטבע החוץ שאפשר להשתמש בו ליבוא מוצרים ושירותים.

יצוא המוצרים ב־1959/60 נאמד ב־160 מיליון דולר, במחירים שוטפים, בהשוואה ליצוא מוצרים של 135 מיליון דולר בערך ב־1958, כלומר גידול של 15 אחוזים בערך במשך שנה ורבע. יצוא השירותים יגיע לפי האומדן ל־110 מיליון דולר בקירוב בהשוואה ל־95 מיליון דולר ב־1958; ההכנסות מתיירות יגיעו ל־14 מיליון דולר לעומת 12 מיליון דולר ב־1958 (בהנחה של יציבות בטחונות) וכן צפויה עלייה בהכנסות מתחבורה ימית ואווירית. צפויה יציבות במחירים הממוצעים של היצוא כתוצאה מתנודות בכיוונים נוגדים; צפויה ירידה של כ־8 אחוזים במחירי מוצרי תעשייה, עלייה של כ־5 אחוזים במחירי יהלומים, ויציבות במחירי ההדרים והשירותים. פירוט התחזית של סעיפי היצוא העיקריים, במחירים שוטפים, ושינויי המחירים הצפויים ניתן בלוח 5.

לוח 5

היצוא של מוצרים ושירותים ומחירי היצוא, 1957, 1958 ו־1959/60

(מיליוני דולרים)

אחוז השינוי במחירים		אחוז השינוי הריאלי		מחירים שוטפים			היצוא
מ־1958 ל־1959/60	מ־1957 ל־1958	מ־1958 ל־1959/60	מ־1957 ל־1958	1959/60	1958	1957	
0	9	9	0	63	58	54.4	מוצרים חקלאיים
-8	-2	39	-8	60	47	52.0	מוצרים תעשייתיים*
5	-2	4	0	35	32	32.7	יהלומים
2	-3	11	13	109	97	83.4	יצוא שירותים
0	0	14	5	267	234	222.5	סך כל היצוא

* כולל הסעיף "מוצרים שונים".

ה מקור: (1) אומדני היצוא במחירים שוטפים: 1957 — הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה; 1958 — מחלקת המחקר, בנק ישראל, עץ סמך אינפורמאציה ממשרדי ממשלה שונים, בעיקר משרד המסחר והתעשייה; 1959/60 — הערכות ע־פי נתוני משרד המסחר והתעשייה, האוצר וחברת התירות הממשלתית.

(2) אומדני השינויים במחירים: מחלקת המחקר, בנק ישראל, עץ סמך אינפורמאציה ממשרדים שונים.

3. אפשרויות היבוא

סך כל יבוא ההון נטו הצפוי, בתוספת תקבולים מיצוא מוצרים ושירותים, קובעים את היקפו המכסימאלי של היבוא בשנה הבאה. ברור, שיש הפרש בזמן שבין היבוא בפועל לבין התשלום בעבור היבוא. אך הונח שההפרשים הם בשני הכיוונים; מצד אחד קיימת קבלת סחורות יבוא באשראי מספקים, ומצד שני קיימים תשלומים מראש בעבור סוגים מסוימים של יבוא כגון אניות (בעייה דומה קיימת לגבי היצוא. אך ממדיה קטנים יותר). מכאן שהיבוא הצפוי בפועל לא יתרוג במידה ניכרת מן המסגרת שנקבעה על־ידי יבוא ההון והיצוא הצפויים לאותה תקופה.

על סמך הנחה זו ניתן להעריך את היקף היבוא האפשרי בשנת התקציב 1959/60, במחירים שוטפים, כדלקמן:

מיליוני דולרים	
353	יבוא הון נטו
267	יצוא סחורות ושירותים
620	סך כל היבוא האפשרי

במגמת מחירי היבוא הממוצעים בין 1958 ל-1959/60 צפויה יציבות יחסית. מסתבר שהיבוא האפשרי ב-1959/60 יאפשר יבוא ריאלי שיעלה ב-5 אחוזים על רמת היבוא ב-1958, בהשוואה לגידול של כ-10 אחוזים ביבוא מ-1957 ל-1958. פירוט ההערכות של מחירי היבוא בייצודים השונים מובא בלוח 13.

4. יבוא לשם יצוא

לפי אומדני הערך המוסף של מוצרי היצוא בשירותים, בשנת 1959/60, בהתחשב עם תנודות מחירי היבוא והיצוא בסעיפים השונים, יגיע היבוא לשם יצוא, במחירים שוטפים, ל-120 מיליון דולר בערך, לעומת כ-100 מיליון דולר בשנת 1958 (ראה לוח 13).

(ב) הצריכה הציבורית

1. סך הצריכה הציבורית

לפי הצעת התקציב הרגיל של הממשלה ולפי אינפורמציה שנתקבלה מהסוכנות היהודית וניתוח התפתחות ההוצאות של הרשויות המקומיות, נאמד הגידול בצריכה הציבורית משנת 1958/59 ל-1959/60 ב-85 מיליון ל"י בערך, במחירים שוטפים. בתקופה של שנה ורבע מ-1958 ל-1959/60 נאמד הגידול של ההוצאות השוטפות ב-115 מיליון ל"י בערך. אומדן הגידול בצריכה הציבורית מבוסס על עלייה ברוטו של 40,000 עולים, תוספת של כ-1,500 עובדים (מהם 900 מורים), תוספת פעולות בהתאם לחוקים שנתקבלו על-ידי הכנסת וגידול האוכלוסייה. כן כולל הגידול בצריכת הגופים הציבוריים מ-1958 ל-1959/60, במחירים שוטפים, תוספת הוצאות משוערות של כ-6 אחוזים, בגלל תוספות שכר לעובדי המדינה והתייקרות משוערת של קניות הממשלה. גידול הצריכה הציבורית, במחירים קבועים של שנת 1958, נאמד ב-35 מיליון ל"י משנת 1958/59 ל-1959/60 וב-70 מיליון ל"י בערך בשנה ורבע מ-1958 ל-1959/60.

2. יבוא ישיר ויבוא עקיף לצריכה ציבורית

תוספת סך היבוא הישיר והיבוא העקיף לצריכה הציבורית נאמדת ב-10 מיליון דולר בערך, במחירים שוטפים, בשנה ורבע מ-1958 ל-1959/60.

לוח 6

הצריכה הציבורית לפי המוסד (מחירים שוטפים ומחירי 1958), 1957, 1958 ו-1959/60
(מיליוני ל"י)

1959/60		1958/59		1958		1957		המוסד
מחירי שוטפים 1958	מחירים שוטפים	שוטפים	מחירים	מחירי 1958	מחירים שוטפים	מחירי 1958	מחירים שוטפים	
658	697	628	600	520	486.0			ממשלה
94	100	90	88	85	79.7			רשויות מקומיות
69	73	68	65	55	51.8			מוסדות לאומיים
821	870	786	753	660	617.5			סך כל הצריכה הציבורית

המקור: 1957 — דו"ח בנק ישראל; 1958/59 ו-1958 — אומדן ארעי; 1959/60 — תחזית על-פי הצעת התקציב הרגיל.

3. מסים והעברות

להלן לוח המפרט את התשלומים של המוסדות הציבוריים, פרט לצריכה ציבורית, והתקבולים העיקריים של גופים אלה, במחירים שוטפים:

לוח 7

תשלומים ותקבולים של מוסדות ציבוריים, פרט לצריכה
(מחירים שוטפים), 1957 עד 1959/60

(מיליוני ל"י)

1959/60	1958/59	1958	1957	
				תשלומים
149	133	126	97.2	תשלומי העברה לפרטים
134	142	133	98.5	סובסידיות
				תקבולים
386	344	335	296.4	מסים ישירים
37	31	30	23.7	תשלומי העברה למוסדות ציבוריים
663	608	574	435.4	מסים עקיפים

המקור: 1957 — דו"ח בנק ישראל; 1958/59 ו-1958 — אומדן ארעי; 1959/60 — תחזית על פי הצעת התקציב הרגיל.

(ג) השקעות

ההשקעות ב-1959/60 נאמדו על סמך אומדנים מוקדמים של הוצאות המוסדות הציבוריים למטרות השקעה (פרט לשיכון), אומדן המימון הפרטי המשלים הוצאות אלה, ואומדן השיכון הציבורי והפרטי.

1. השקעות (פרט לשיכון)

בנייתו זה נעשה ניסיון להבחין, עד כמה שאפשר, בין שני סוגים של הוצאות בתקציב הפיתוח.

א. מימון השקעות (פרט לשיכון) אשר יבוצעו בשנת התקציב ;

ב. הוצאות אחרות : כגון החזרת חובות, מתן הלוואות להון חוזר, העברות לסוכנות היהודית ולרשויות המקומיות וכו'.

בתקציב ל-1959/60, בהשוואה לתקציב של 1958/59, חלה עלייה של כ-5 מיליון ל"י בהוצאות הנועדות למימון השקעות (פרט לשיכון) שתבוצענה בשנה הבאה, לעומת ירידה של 20 מיליון ל"י בהוצאות האחרות.

הונח שחלקם של הפרטים במימון ההשקעות (פרט לשיכון) שעמד על 42 אחוזים בשנת 1958/59 לא ישתנה ב-1959/60. מצד אחד, צפוי גידול בהשקעות מתקציב הפיתוח, שבהן יש השתתפות פרטית נמוכה יחסית וצמצום משוער של השקעות בענפים מסוימים כגון לול, רפת וכו', שבהם ההשתתפות הפרטית היא גבוהה. מצד שני, יש להניח שגידול פירעון חובות הממשלה והרווחים הבלתי מחולקים של חברות יגדיל את הנכסים הנזילים, שברשות המשק הבלתי ממשלתי, שיפנו למימון השקעות.

2. שיכון

אומדן השיכון הציבורי נתקבל בהנחה שנוסף למוצע בתקציב הפיתוח תשתתף הסוכנות היהודית בסכום של 30 מיליון ל"י. לגבי השיכון הפרטי הונח שתחול עלייה של 10 אחוזים בשווי הבנייה, במחירים קבועים. הנחה זו מתבססת על מגמת העלייה בשיכון הפרטי בשנים האחרונות ועל העלייה הצפויה בחיסכון הפרטי.

להלן פירוט אומדן ההשקעות לפי מקור המימון בשנים 1958 עד 1959/60.

3. היבוא הדרוש להשקעות

יבוא זה נאמד בהתחשב בהרכב תוכניות השקעה (פרט לשיכון ולתשלומים בעד אניות) בתקציב הפיתוח המוצע, בהשוואה לתקציב הפיתוח ב-1958/59. בנייתו התוכנית בהצעת התקציב נעשה ניסיון לאמוד, עד כמה שאפשר, את ההוצאות הריאליות במובנים של תשלומי שכר, ותשלומים בעבור יבוא ישיר ועקיף. כאמור, אין להשוות נתונים אלה עם סך הוצאות תקציב הפיתוח.

לתקציב הפיתוח יש משקל רב בכלל ההשקעות במשק ולכן יכול הרכב תוכניות ההשקעה בתקציבי הפיתוח לשמש אינדיקטור לשינוי ביחס שבין הערך המוסף לבין היבוא הישיר והעקיף. אי ליאת הונח שבמקביל לירידת אחוז היבוא בתקציב הפיתוח, ירד גם אחוז היבוא בכלל ההשקעות (פרט לשיכון ולאניות). ירידה זאת נאמדת מ-45 אחוזים בשנת 1958 ל-42 אחוזים בשנת 1959/60. במחירים שוטפים. לאחר הוספת היבוא לשיכון ואניות מתקבל, בדומה ליבוא בשנת 1958, יבוא ישיר ועקיף בסכום של כ-175 מיליון דולר בשנת 1959/60.

לוח 8

אומדן ההשקעות לפי מקור המימון (מחירים שוטפים),
1958 ו-1959/60

(מיליוני ל"י)

1959/60	1958	המקור
		השקעות (פרט לשיכון)
241	236	תקציב פיתוח *
70	71	הסוכנות היהודית
35	35	רשויות מקומיות
254	252	מימון פרטי
600	594	סך כל ההשקעות (פרט לשיכון)
		השקעות בשיכון
130	131	שיכון ציבורי
164	144	שיכון פרטי
294	275	סך כל ההשקעות בשיכון
		סך כל ההשקעות
894	869	מחירים שוטפים
864	869	מחירי 1958 **

* לנבי אניות נכלל היבוא בפועל ולא ההקצבה בתקציב.
** עליית מחירי ההשקעות מ-1958 ל-1959/60 נאמדה כ"ב עד 4 אחוזים.

לוח 9

תוכניות השקעה בתקציב הפיתוח (מחירים שוטפים)
1958/59 וההצעה ל-1959/60

(מיליוני ל"י)

1959/60	1958/59	
84	95	יבוא ישיר ועקיף
121	121	תשלומי שכר
205	216	סך הכל
41	44	אחוז מרכיב היבוא

(ד) תחזית האוכלוסייה וכוח העבודה

גידול האוכלוסייה הממוצעת נאמד ב־4.4 אחוזים בשנה זרבע בין 1958 ל־1959/60 ; כתוצאה מעלייה של כ־23,500 עולים בשנת 1958, 10,000 בתקופת ינואר עד מארס 1959, ו־40,000 בשנת התקציב 1959/60. קצב העלייה שהונח הוא כדלקמן :

מספר הנפשות בממוצע לחודש	התקופה
1,400	ינואר עד יוני 1958
2,500	יולי עד דצמבר 1958
3,300	ינואר 1959 עד מארס 1960

כמו כן הונח שהעלייה בריבוי הטבעי תהיה בקצב פחות או יותר אחיד. הירידה מן הארץ נאמדה ברמה של השנים האחרונות. הגידול בכוח העבודה הממוצע מ־1958 ל־1959/60 נאמד בשיעור של 4.4 אחוזים, שיעור המקביל לשיעור גידול האוכלוסייה. להלן אומדן האוכלוסייה הממוצעת בשנים 1957 עד 1959/60 לפי מקורות הריבוי והשתתפות בכוח העבודה :

לוח 10

האוכלוסייה הממוצעת וכוח העבודה, 1957, 1958 ו־1959/60 (אלפים)

1959/60	1958	1957	
2,090.0	2,002.0	1,930.5	אוכלוסייה ממוצעת מקורות הריבוי
37.0	34.0		עלייה נטו
51.0	37.5		ריבוי טבעי
88.0	71.5		סך כל הריבוי
4.4	3.7		אחוז הגידול
732.0	701.0	685.6	כוח עבודה ממוצע
31.0	15.4		הגידול
4.4	2.2		אחוז הגידול

נקודת המוצא לאומדן הגידול בתפוקה הריאלית היא שרמת התעסוקה בשנת 1959/60 תתפתח בדומה להתפתחות ב-1958. בהנחה זו הובאה בחשבון העבודה שב-1958 היה שיעור התעסוקה גבוה במיוחד. מספר הבלתי מועסקים ב-1958 היה נמוך בממוצע ב-5,000 מפרנסים בערך לעומת 1957. ירידה זו נובעת בחלקה מן ההסדרים החדשים של משרד העבודה להתאמת סוגי עבודה מסוימים למוגבלים בכושר עבודתם. כן גדל מספר ימי העבודה של העובדים חלקית וחלה עלייה קלה במספר המועסקים בעבודות יזומות. נראה שרמת תעסוקה זו התקרבה למינימום האבטלה האפשרית ("אבטלה חיכוכית"). בהנחה ששיעור התעסוקה יהיה כמו ב-1958 וגידול התפוקה לעובד כמו בממוצע השנים האחרונות, נאמד גידול התפוקה הריאלית בתקופה של שנה ורבע, מ-1958 ל-1959/60, בשיעור של 11 אחוזים שהוא גידול של 9 אחוזים לשנה, בהשוואה לגידול ממוצע של כ-10 עד 11 אחוזים לשנה בשנים האחרונות. מכאן שבכדי להשיג שיעור תעסוקה דומה לרמה הנוכחית צריך התוצר הלאומי הגולמי ב-1959/60 להגיע ל-4,000 מיליון ל"י בקירוב, במחירי 1958, לעומת האומדן של 3,590 מיליון ל"י ב-1958.

(ו) רמת השכר וההכנסה הלאומית

נקודת המוצא לאומדן ההכנסה הלאומית ב-1959/60 היא העלייה הצפויה בהכנסות השכירים ובעקבותיה עלייה בשאר ההכנסות. עלייה זו מבוססת על ההנחות הבאות:

(א) "זחילת השכר" השנתית למועסק (ותק, עלייה בדרגה, שינוי במצב משפחתי וכו') נאמדת ב-3 אחוזים לשנה או ב-4 אחוזים בשנה ורבע, מסך תשלומי השכר של 1958.

(ב) יחול שיפור בתנאים הסוציאליים של עובדים שכירים מסוימים, שיתבטא בהשוואת תנאיהם לתקנים הגבוהים השוררים בענפים אחרים והקפדה יתירה על מילוי הסעיפים של החוזים הקולקטיביים. תחולנה העלאות מצומצמות בשכר יסוד של ענפי הבנייה והחקלאות ושל העובדים האקדימאיים. אומדן הסך הכולל של העלייה בתשלומי השכר הוא בגבולות של 30 מיליון ל"י בשנה, שהם 2 אחוזים מסך תשלומי השכר של 1958.

(ג) תשולם תוספת יוקר לקראת סוף שנת הכספים, שתגדיל את סך כל תשלומי השכר באחוז אחד בערך בממוצע שנתי.

(ד) הגידול במספר השכירים נאמד בשיעור של 4.4 אחוזים בין 1958 ל-1959/60, במקביל לגידול מספר המועסקים הכולל.

(ה) תחול תוספת שכר, בצורת פרמיות ובנוספים בעקבות גידול התפוקה לעובד וכן תוספת בעד שעות נוספות בשיעור של 1.5 אחוזים מסך השכר.

על סמך הנחות אלו מתקבלת עלייה של 13 אחוזים בסך כל תשלומי השכר במשק. אם נניח שהכנסות שלא משכר, יגדלו כשיעור השכר (כלומר, שחלק ההכנסות משכר ושלא משכר בהכנסה הלאומית יישאר קבוע), נקבל שההכנסה הלאומית ב-1959/60 תגיע ל-3,330 מיליון ל"י בערך, במחירים שוטפים, בהשוואה ל-2,945 מיליון ל"י בערך ב-1958 — גידול של 13 אחוזים.

(ז) הכנסה פנוייה, צריכה פרטית וחסכון

להלן אומדן ההכנסה הפנוייה והצריכה הפרטית ב-1959/60, במחירים שוטפים. הונח שהאוכלוסייה תצרוך 90 אחוז בערך מההכנסה הכספית הפנוייה, כמו במוצע השנים האחרונות.

לוח 11

צריכה והכנסה פרטית פנוייה (מחירים שוטפים), 1957, 1958 ו-1959/60

(מיליוני ל"י)

אחוז הגידול מ-1958 ל-1959/60	1959/60	1958	1957	
13	3,330	2,947	2,503	הכנסה לאומית
15	-386	-325	-296	מסים ישירים וביטוח לאומי
32	112	85	73	העברות לציבור נטו
4	178	171	145	העברות מחוץ לארץ
13	3,234	2,868	2,425	הכנסה פרטית פנוייה
14	2,911	2,570	2,213	צריכה פרטית
9	323	298	212	חסכון פרטי
	90	89.6	91.2	אחוז הצריכה הפרטית מההכנסה הפנוייה

החסכון הפרטי, המתקבל מניתוח ההכנסה והצריכה הפרטית, מגיע ל-325 מיליון לירות בקירוב, בעוד שהמימון הפרטי של השקעות נאמד ב-420 מיליון ל"י בערך. ההפרש של כ-95 מיליון ל"י הינם כספים של מוסדות ציבוריים ואשראי המועברים לחברות עסקיות, שלא בצורת מימון ישיר של השקעות, אלא בצורת פרעון חובות, מלוות, השתתפות בהון מניות וכיו"ב.

(ח) הצריכה הפרטית הריאלית

1. צריכה ריאלית

העלייה במחירי הצריכה נאמדת בשיעור של 3 אחוזים בערך, בהנחה של יציבות במחירי היבוא לצריכה ובעלייה קטנה, של 2 עד 3 אחוזים, בהוצאות הייצור. בהתחשב בעליית מחירים זו נאמדת הצריכה הפרטית במחירי 1958 ב-2,865 מיליון ל"י בערך או ב-11 אחוזים בערך מעל לצריכה בשנת 1958, שהם 9 אחוזים בחשבון שנתי, או 5 אחוזים לנפש לשנה.

2. היבוא הדרוש לצריכה הפרטית

מרכיב היבוא, במחירים קבועים של 1958, היה 13 אחוזים¹ ב-1957 ו-12 אחוזים בערך ב-1958. הונח שמרכיב היבוא בצריכה הפרטית ירד ל-11.5 אחוזים ב-1959/60, במחירי 1958, בהנחה של העמקת ייצור נוספת בייצור מוצרי צריכה. בהתאם לכך יהיה היבוא הדרוש לצריכה הפרטית כ-185 מיליון דולר במחירי 1958, לפי החישוב המפורט בלוח הבא:

לוח 12

מרכיבי היבוא בצריכה פרטית (מחירים קבועים של 1958),
1957, 1958 ו-1959/60

1959/60	1958	1957	
2,865	2,570	2,235	צריכה פרטית (מיליוני ל"י)
11.5	12	13	אחוז מרכיב היבוא
183	170	161	יבוא לצריכה (מיליוני דולרים)

(ט) היבוא לפי הייצוד הכלכלי

בלוח 13 מובא פירוט היבוא לפי מרכיביו. סך היבוא ב-1959/60 הוא היבוא האפשרי לפי תחזית יבוא ההון והיצוא.

(י) הוצאות הייצור ורמת המחירים

ניתן לצפות שהעלייה ברמת המחירים המקומיים ב-1959/60 תהיה מועטה יחסית בגלל הגידול הניכר הצפוי בייצור וביבוא והיציבות הצפויה במחירי היבוא. לעומת עלייה של 13 אחוזים בסך השכר במשק, צפויה עלייה של 11 אחוזים בתפוקה, ועל-כך נאמדת העלייה בהוצאות השכר ליחידת תפוקה ב-2 אחוזים בערך. מסתבר שהלחץ להעלאת מחירים הנובע מגידול השכר, ישפיע יותר על הצריכה הציבורית ועל ההשקעות מאשר על הצריכה הפרטית, בגלל משקלן הרב של הוצאות השכר בצריכה הציבורית ובבנייה. כן יש לצפות ליציבות יותר גדולה ואולי אף המשך הירידה, במחירי היבוא לצריכה הפרטית, לעומת עלייה במחירי נכסי ההשקעה מיבוא. על סמך הנחות אלה נאמדת עליית מחירי הצריכה הפרטית ב-2 אחוזים, בעוד שהעלייה הצפויה במחירי ההשקעות נאמדת ב-3 עד 4 אחוזים ובצריכה הציבורית ב-6 אחוזים בערך. כל זאת בתנאי שלא ייווצר לחץ מאינפלציה של ביקוש, בגלל גירעון בתקציב הממשלה או עקב הרחבה ניכרת של האשראי לציבור.

¹ מרכיב היבוא לצריכה הפרטית כאן אינו ניתן להשוואה עם הסעיף המתאים המופיע בדו"ח בנק ישראל 1957. הסיווג כאן מתבטא בעיקר בחלוקה חדשה של היבוא לצריכה בין הצריכה הפרטית והציבורית.

היבוא לפי הייעוד הכלכלי, 1957, 1958 ו-1959/60

(מיליוני דולרים)

אחוז השינוי במחירים		אחוז השינוי הריאלי		מחירים שוטפים			
מ-1958 ל-1959	מ-1957 ל-1958	מ-1958 ל-1959	מ-1957 ל-1958	תחזית 1959/60	1958 **	1957 *	
1	-5	5	10	620	586	559.9	סך כל היבוא
							פחות :
							שירותי הון
—	—	11	19	39	35	29.4	
0	-8	33	-9	75	56	67.2	יבוא לשם יצוא מוצרים
1	10	6		48	45	39.9	יבוא לשם יצוא שירותים ***
							יבוא לצריכה ציבורית
	—			104 *****	102 *****	73.5 *****	(כולל גידול במלאי ממשלתי)
3	1	-4	2	176	178	173.4	יבוא להשקעות
							שווה :
-1	-9	6	5	178	170	176.5	יבוא אפשרי לצריכה פרטית ***
							פחות :
-1	-9	8	5	181	170	176.5	יבוא דרוש לצריכה פרטית
				-3			גירעון

* עיבוד מחדש של נתוני דו"ח בנק ישראל 1957.

** אומדן ארעי.

*** פרט ליצוא שירותי הון.

**** כולל כ-6.5 מיליון דולר להנדלת מלאי הדלק.

***** כולל כ-20 מיליון דולר להנדלת מלאי הממשלתי.

***** כולל כ-18 מיליון דולר לפי התחזית להנדלת המלאי הממשלתי.